

ДВОЄ ТАЛАНОВИТИХ ХЛОПІВ

1

Мій батько — мій *знаменитий* батько — помер у 2023 році, у віці дев'яноста років. За два роки до смерті він отримав електронного листа від журналістки-фрилансерки Рут Кроуфорд із проханням про інтерв'ю. Я прочитав цього листа батькові, як читав йому всю його особисту й ділову кореспонденцію, бо на той час він уже відмовився від електронних пристроїв — спочатку від стаціонарного комп'ютера, потім від ноутбука і, зрештою, від свого улюбленого телефона. Батько мав гострий зір до самого кінця, але він скаржився на головний біль, коли дивився на екран айфона. На поминальному обіді після його похорону лікар Гудвін сказав мені, що перед останнім інсультом тато, можливо, пережив ще низку мікроінсультів.

Приблизно тоді, коли він перестав користуватися телефоном — це було за п'ять чи шість років до його смерті, — я достроково пішов на пенсію, покинувши посаду шкільного інспектора округу Касл, і почав працювати на батька повний день. Роботи було багато. У нього була хатня робітниця, але вночі та на вихідних її обов'язки лягали на мене. Я допомагав йому одягатися вранці

й роздягатися ввечері. Я готував їжу й прибирав, коли тато не встигав дістатися до туалету посеред ночі.

Був у нього й різнороб, але на той час Джиммі Грігтсу вже й самому перевалило за вісімдесят, тож мені доводилося виконувати хатню роботу, до якої в Джиммі не доходили руки: від мульчування улюблених татових клумб до очищення засмічених стічних труб. Питання про переїзд до будинку для літніх людей ніколи не обговорювалося, хоча, Бог свідок, батько міг би це собі дозволити — за сорок років він заробив добрячі статки завдяки дюжині мегабестселерів.

Останній із його «захопливих романів-цеглин» (як висловилася Донна Тартт у «Нью-Йорк Таймс») був опублікований, коли татові було вісімдесят два роки. Він дав кілька обов'язкових інтерв'ю, попозував для обов'язкових фотографій, а потім оголосив, що виходить на пенсію. З пресою він спілкувався люб'язно, зі своїм «фірмовим гумором» (за словами Рона Чарльза у «Вашингтон Пост»). Мені ж він сказав: «Слава богу, із цим лайном покінчено». За винятком неформального інтерв'ю з Рут Кроуфорд біля паркану, публічно він більше ніколи не виступав і не давав офіційних інтерв'ю. Його дуже часто про це просили, але він завжди відмовлявся, стверджуючи, що сказав усе, що мав сказати, включно навіть із деякими подробицями, про які йому, можливо, варто було б промовчати.

— Коли даєш багато інтерв'ю, — якось поділився тато зі мною, — то рано чи пізно неодмінно ляпнеш щось не те раз або два. А саме ці ляпи й запам'ятаються. І що старшим ти стаєш, то більшає ймовірність, що ти таки бовкнеш якусь дурницю.

Проте його книжки й далі продавалися, тож він усе одно мав купу роботи. Я обговорював із ним пролонгацію

контрактів, концепції обкладинок і пропозиції екранізації романів, а також сумлінно читав йому кожне прохання про інтерв'ю, коли він уже був не в змозі прочитати їх самотужки. Він завжди відмовляв, і це стосувалося також пропозиції Рут Кроуфорд.

— Надішли їй стандартну відповідь, Марку: «Потішний пропозицією, але ні, дякую».

Однак тоді він завагався, бо ця пропозиція була дещо іншою.

Кроуфорд хотіла написати статтю про мого батька і його давнього друга Девіда (Бутча) Лавердье, який помер у 2019 році. Ми з татом літали на його похорон на Західне узбережжя чартерним рейсом «Гольфстрім». Тато завжди був дуже уважний до грошей — не скупий, але уважний, — і величезні витрати на переліт туди й назад красномовно свідчили про його душевну прихильність до людини, яку я з дитинства називав дядьком Бутчем. І ця прихильність не згасала, хоча вони не бачилися років десять або й більше.

На похороні тата попросили виступити. Я думав, що він не погодиться — його відмова від публічної уваги поширювалась на все, не лише на інтерв'ю, — але він таки виступив. Він не підходив до трибуни, а просто стояв біля свого місця, спираючись на ціпок. Тато завжди був вправним оратором, і з віком це не змінилося.

— У дитинстві, ще до Другої світової війни, ми з Бутчем училися в школі, яка складалася лише з однієї кімнати. Ми виростили в містечку з ґрунтовими дорогами без світлофорів, ремонтували машини, займалися спортом, а потім тренували інших. Коли подорослішали, ми брали участь у суспільному житті нашого містечка і взялися приводити до ладу міське звалище — дуже схожі

заняття, як я тепер розумію. Ми полювали, рибалили, гасили трав'яні пожежі влітку і розчищали від снігу міські дороги взимку. А заодно збивали добрячу купу поштових скриньок. Я знав Бутча ще тоді, коли ніхто й не чув його імені — та й мого теж — за межами нашого містечка. Мені слід було навідатися до нього хоча б раз упродовж цих останніх років, але я був зайнятий власними справами. Я думав, що ще є час. Гадаю, ми завжди так думаємо. А потім час раптом закінчується. Бутч був чудовим художником, але він також був хорошою людиною. Думаю, це важливіше. Можливо, дехто так не вважає, і це нормально, це нормально. Річ у тім, що я завжди підтримував його, а він завжди підтримував мене.

Тоді батько змовк, опустил голову й замислився.

— У моєму маленькому містечку в штаті Мен таких друзів, як ми, називають нерозлийвода.

Так, ті двоє завжди трималися разом, і це стосувалося і їхніх секретів.

Рут Кроуфорд мала солідне досьє — я перевірів. Вона писала статті, переважно біографічні нариси, для дюжини видань, здебільшого місцевих чи регіональних («Янкі», «Даун-Іст», «Нью-Інгленд Лайф»), але було серед них і кілька національних: зокрема в «Нью-Йоркері» одного разу опублікували її матеріал про зруйноване місто Деррі. Коли вже говорити про бажання Рут Кроуфорд написати статтю про Лерда Кармоді й Дейва Лавердье, то мені здається, що вона обрала непогану канву для розвитку своєї історії. Ця її теза побіжно прозирала і в попередніх замітках про тата чи дядька Бутча, але вона

хотіла її поглибити: двоє чоловіків з одного маленького містечка в штаті Мен, які прославились у двох різних сферах культурної діяльності. Ба більше: і Кармоді, і Лавердье досягли слави, коли їм обом було за сорок — у цьому віці чоловіки й жінки здебільшого вже відмовляються від своїх юнацьких амбіцій. Які, як одного разу сказав тато, проклали кожен собі свою колію і просто поперли вперед, нікуди не звертаючи. Рут саме й хотіла дослідити, як стався такий неймовірний збіг обставин... якщо припустити, що це таки був збіг.

— Хіба обов'язково має бути якась причина? — запитав тато, коли я закінчив читати йому листа від міс Кроуфорд. — Це те, на що вона натякає? Гадаю, вона ніколи не чула про братів-близнюків, які виграли великі суми грошей у державних лотереях одного й того самого дня.

— Ну, це, можливо, було й не зовсім випадковим збігом, — сказав я. — Якщо тільки ти не вигадав цю історію на ходу.

Я чекав, поки він щось відповість, але батько лише всміхнувся, що могло означати будь-що. Або ж нічого. Тож я знову заговорив.

— Я маю на увазі, що ці близнюки могли вирости в будинку, де азартні ігри були звичною річчю. І так ця історія може здатися не такою вже й неймовірною, чи не так? Крім того, а як щодо всіх тих лотерейних білетів, які вони купили і які виявилися програшними?

— Не розумію, куди ти хилиш, Марку, — сказав тато, досі ледь усміхаючись. — Ти щось конкретне маєш на увазі?

— Просто хочу сказати, що можу зрозуміти бажання цієї жінки дослідити те, як ви з Дейвом обидва раптом вигулькнули з якоїсь дикої глушини й раптом розквітли

в середньому віці. — Я здійняв руки над головою, ніби обрамляючи заголовок. — А може, це... доля?

Тато замислився, потираючи однією рукою білу щетину на зморшкуватій щоці. Я навіть подумав, що він ось-ось передумає і таки погодиться на інтерв'ю. Але він лише похитав головою.

— Просто напиши їй ввічливого листа, як ти вмієш, скажи, що я таки відмовлюся, і побажай їй успіхів у майбутніх починаннях.

Так я і зробив, хоча щось у виразі обличчя тата не давало мені спокою. Він дивився на мене таким поглядом, наче міг би багато чого розповісти про те, як вони з Бутчем досягли слави й багатства... але вирішив цього не робити. Батько вирішив тримати це при собі.

* * *

Може, Рут Кроуфорд і розчарувалася, коли отримала татову відмову від інтерв'ю, але від свого проекту вона не відступила. Не полишила вона його й тоді, коли я також не погодився на розмову з нею, сказавши, що батько навряд чи схвалив би такі мої дії після того, як сам відмовився. Та й хоч як би я хотів, нічого особливого я б їй і не зміг розповісти, крім хіба того, що тато завжди любив історії. Він багато читав і ніколи не виходив із дому без невеличкої книжки в задній кишені. Він розповідав мені чудові казки на ніч, а іноді записував їх у блокнот на спіралі. А щодо дядька Бутча? Він намалював фреску в моїй спальні: хлопчики грають у м'яча, хлопчики ловлять світлячків, хлопчики з вудками. Звісно, Рут захотіла її побачити, але ту фреску зафарбували вже давним-давно, щойно я переріс такі дитячі речі. Коли тато — а за ним і дядько Бутч — злетів, наче ракета, я навчався в університеті штату Мен,

здобуваючи ступінь у галузі вищої освіти. Бо, як сказано в старій приказці: той, хто вміє, — робить, хто не вміє — учить, а той, хто не вміє вчити, — учить учителів. Успіх мого батька та його найкращого друга, як я вже казав, був для мене такою самою несподіванкою, як і для будь-кого іншого в місті. Бо, якщо вірити ще одній старій приказці, нічого доброго не може прийти з Назарету.

Я написав про це в листі до міс Кроуфорд, тому що мені було трохи прикро, що я не погодився на інтерв'ю. Я також додав, що вони, безумовно, мали мрії, як і більшість чоловіків, і, як більшість чоловіків, вони тримали ці мрії при собі. Я припускав, що історії тата й веселі картини дядька Бутча — це просто хобі, на кшталт різьблення по дереву чи гри на гітарі, доки не повалили гроші. Я надрукував це, а потім від руки написав постскриптом: *«І вони молодці!»*

* * *

Округ Касл охоплює двадцять сім міст. Касл-Рок — найбільше з них, друге за розмірами — Гейтс-Фоллз. Гарлоу, де виріс я, син Лерда й Шейли Кармоді, не входить навіть у першу десятку. Однак із часів мого дитинства це містечко значно виросло, й іноді тато, який також провів усе життя в Гарлоу, зізнавався, що ледве його впізнає. Він ходив до однокімнатної школи, я — до чотирикімнатної (по два класи в кожній кімнаті), а тепер тут є восьмикімнатна школа з геотермальним опаленням і охолодженням.

Коли тато був дитиною, усі міські дороги були ґрунтовими, окрім 9-го шосе на Портленд-роуд. Коли на світ з'явився я, ґрунтовими залишилися тільки Діп-Кат і Методист-роуд. Зараз усі дороги заасфальтовані. У шістдесятих тут був лише один магазин «У Брауні», де старі